

Zonneke Matthée. FOTO HIELCO KUIPERS

'Waar moet ik spijt van hebben? Ik heb nooit iets anders gedaan dan mensen helpen'

Boekomslag.

PR

Metropool

Intensieve gesprekken

Historica Zonneke Matthée (1944) is geassocieerd onderzoeker aan het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Genocide- en Holocauststudies (NIOD). Voor haar boek 'Verzwegen Levens - Vrouwen uit een fout gezin' voerde ze intensieve gesprekken. De ontmoetingen zijn als video of geluidsopname vastgelegd en worden bewaard in het archief van Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis in Amsterdam. Volgens Matthée kun je geen wetenschappelijke conclusies trekken uit haar gesprekken. „Al geeft het je wel de mogelijkheid om met meer nuance naar de oorlog te kijken en naar wat er daarna gebeurde.” Ze hoopt dat de levensverhalen die ze optekende stimulans voor verder onderzoek zijn. „Want eigenlijk staat dit hele onderwerp nog in de kinderschoenen.” Wie de handschoen oppakt, heeft geen tijd te verliezen. De 'foute vrouwen in de oorlog' zijn op hoge leeftijd.

Zonneke Matthée, Verzwegen levens - Vrouwen uit een fout gezin, uitgeverij Conserve, Schoorl, 408 pagina's, ISBN 978 90 5429 350 7, prijs € 24,99

De NSB wist als politieke organisatie vrouwen 'te pakken'. Een derde van de leden was vrouw. Bijzonder, in die tijd.

Foute vrouwen in de oorlog

Nancy Ubert
n.ubert@hdcmedia.nl

Leiden/Amsterdam * 'We hebben zelf een grote schuld op ons geladen door lid te worden van de NSB met alles wat er aan vast zat. Ik was nota bene ook nog met een SS'er verloofd. Wij hebben eraan meegeewerkt. In interneringskamp Ommen zei een Joodse leidster tegen me toen mijn zoontje ziek was: 'Dat jong van jou mag van mij rustig doodgaan. Jullie hebben onze kinderen allemaal vermoord'. Je voelde wel aan dat ze gelijk had.'
Woorden van Aaltje, geboren in 1921. Als dochter uit een NSB-gezin ging ze bij de Jeugdstorm. Ik wilde erg graag lid worden. Dan kreeg je zo'n mooi uniform met een astrakan muts. Later meldde zij zich bij de NSB.
Zo leest historica Zonneke Matthée (1944) meer stukken voor, uit haar boek 'Verzwegen Levens - Vrouwen uit een fout gezin'. De zware oorlogsbagage leidde tot verbroken relaties, depressies en intense eenzaamheid. Dat blijkt ook uit het verhaal van Annie (1941), dochter

van een foute moeder: 'Ik ben niet voor niets ongehuwd gebleven. Ik had een relatieprobleem naar de maatschappij toe'.

„Wat is het toch moeilijk voor ons Nederlanders om normaal om te gaan met mensen die in de oorlog verkeerd kozen”, verzucht Matthée. „Het onderwerp was lang niet bespreekbaar en leidt tot flinke ruzies en spanningen. Ook bij wetenschappers.”

'Hoe fout was ik omdat ik koos voor het Duitse Rode Kruis en tot hulpverpleegster werd opgeleid', vraagt Annelies (1924) zich nu nog steeds af. Als 17-jarige meldde zij zich bij het Duitse Rode Kruis. Ze wilde graag de verpleging in. „Na de oorlog werd mij gevraagd of ik er spijt van had. Waar moet ik spijt van hebben? Ik heb nooit iets anders gedaan dan mensen helpen. Ik heb anderhalf jaar vastgezeten en ik wist niet waarom.”

Het was voor Zonneke Matthée beslist niet makkelijk om vrouwen als Annelies, Annie en Aaltje te vinden. Zo leverde de Werkgroep Herkenning, die hulp biedt aan (klein)kinderen van de mensen die in de oorlog fout waren, slechts één kandidaat op. Uiteindelijk kon de

'Dat jong van jou mag van mij rustig doodgaan'

historica elf vrouwen interviewen die voor de kant van de bezetter hadden gekozen. Vervolgens sprak ze met acht dochters van foute moeders. „Sommigen hebben de oorlog als volwassene meegemaakt, anderen waren toen dus nog kind. Volwassenen werden na de oorlog als straf geïnterneerd, de kinderen kregen de last te dragen als 'kind van foute ouders' en werden op die manier gestraft.”

De vrouwen, die een fictieve naam kregen, komen uit alle delen van ons land en uit alle lagen van de bevolking. „Van boerendochters tot advocaten.” Vooraf stuurde Matthée hen haar eigen biografie toe. Om vertrouwen te winnen. „Mijn vader heeft ook bij de NSB gezeten. Negen maanden. Hij wilde niet naar Duitsland om te werken. Hij had een eigen bedrijf

en dat wilde hij behouden. Toen hij toch een oproep kreeg, heeft hij zijn lidmaatschap meteen opgezegd. Met mijn verhaal hoopte ik vrouwen te winnen. Of ik zelf last heb van mijn vaders verleden? Niet echt. Ik heb er met hem ook nooit over gesproken. Hij overleed vrij jong. Volgens mijn moeder is het allemaal de schuld van de Duitsers. Als zij ons land niet hadden bezet, was het allemaal nooit zover gekomen, zei ze.”

Het valt niet mee te bekennen dat je fout bent geweest. Of dat te beseffen: „Ik sprak vrouwen die nog steeds geloven in het nationaalsocialisme, die Hitler nog altijd als groot staatsman zien. Ze probeerden me als het ware te overtuigen.”

Aan de andere kant waren er ook vrouwen die zich enorm schuldig voelden over hun NSB-keuze. Zoals Maria, geboren in 1924. „Ze kon niet goed met haar moeder opschieten en wilde thuis weg. Ze kwam bij de Arbeidsdienst voor Meisjes terecht. Na de oorlog werd ze geïnterneerd in kamp Amersfoort waar ze op straffe van doodgeschoten worden, werd verkracht door een bewaker. Op een dag

hoorde ze dat de Duitsers zo'n honderd Russen uitgehongerd en in een massagraf begraven hadden. Ze werd verplicht om naar de opgegraven half vergane lijken te kijken en zegt daarover: 'Verschrikkelijk! Dat staat op je netvlies gegrift, je kunt je daar geen voorstelling van maken als je met zoiets niet in aanraking bent geweest. Op dat moment besepte ik pas hoe fout ik was geweest.' Maria ging de rest van haar leven gebukt onder haar geweten. Na een zelfmoordpoging zocht ze hulp. „Begrijp me goed, ik heb dit boek niet geschreven om te vergoelijken, wat je mij als kind van een NSB'er al snel voor de voeten kunt werpen. Maar ik vind wel dat je alle perspectieven van de oorlog moet laten zien en niet alleen goed of fout. Daarnaast weten we weinig over de oorlogservaringen van vrouwen en meisjes. Daarom zijn deze levensverhalen zo belangrijk. Ook om jongere generaties te laten zien hoe snel je een verkeerde keuze kunt maken.”

Zonneke Matthée overhandigt het eerste exemplaar van haar boek morgenmiddag aan Liesbeth van der Horst, directeur Verzetsmuseum.